

Georg Ludwig Hertzog

**Georgii Lvdovici Hertzogi Ad Clarissimvm Hvgonem Epistola : In Qva Id Qvod
Contra Praecognita Ivrisprvdentiae Romanae Dixit Modeste Refellitvr**

[Deutschland], [1735?]

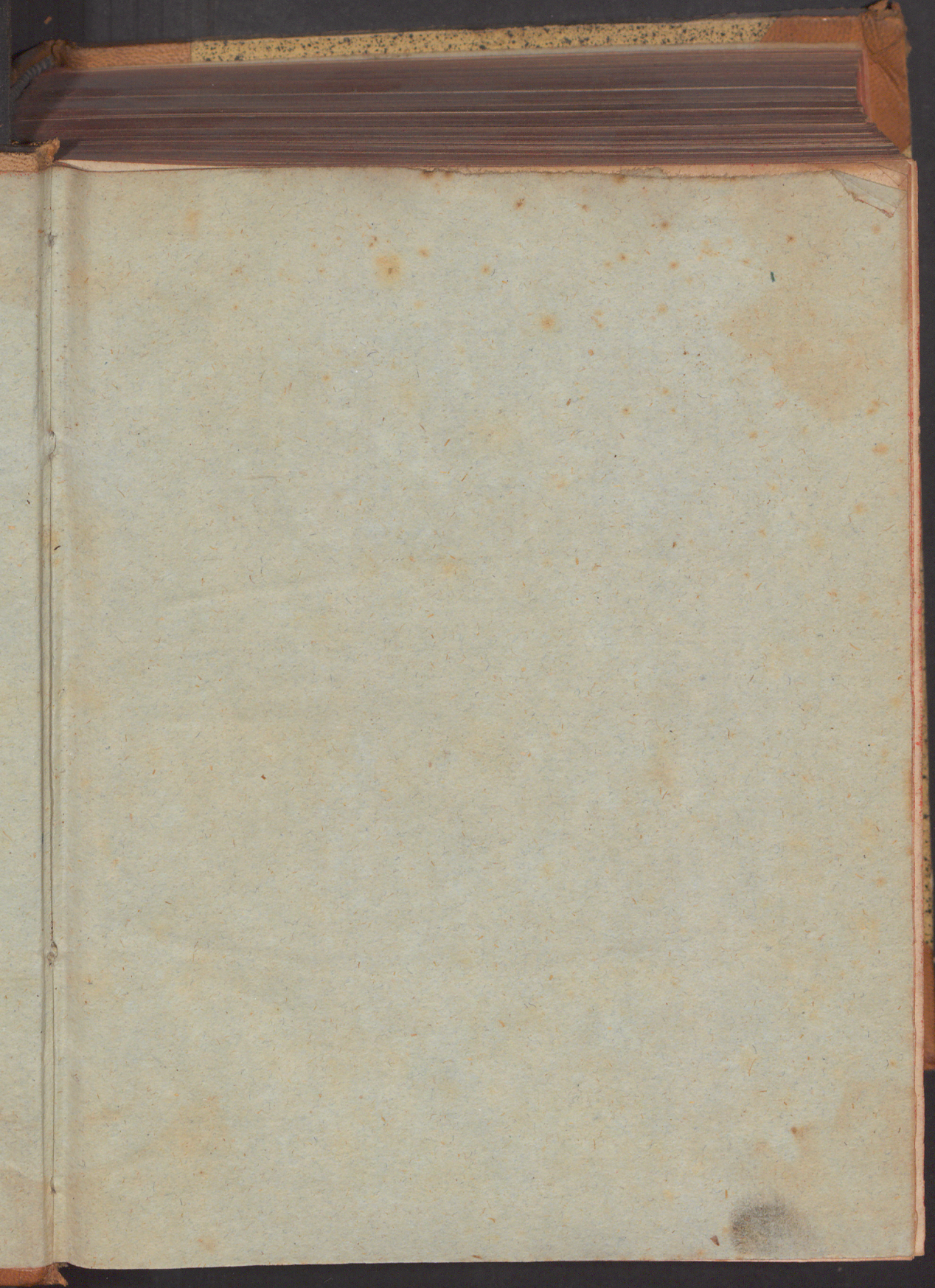
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1795364068>

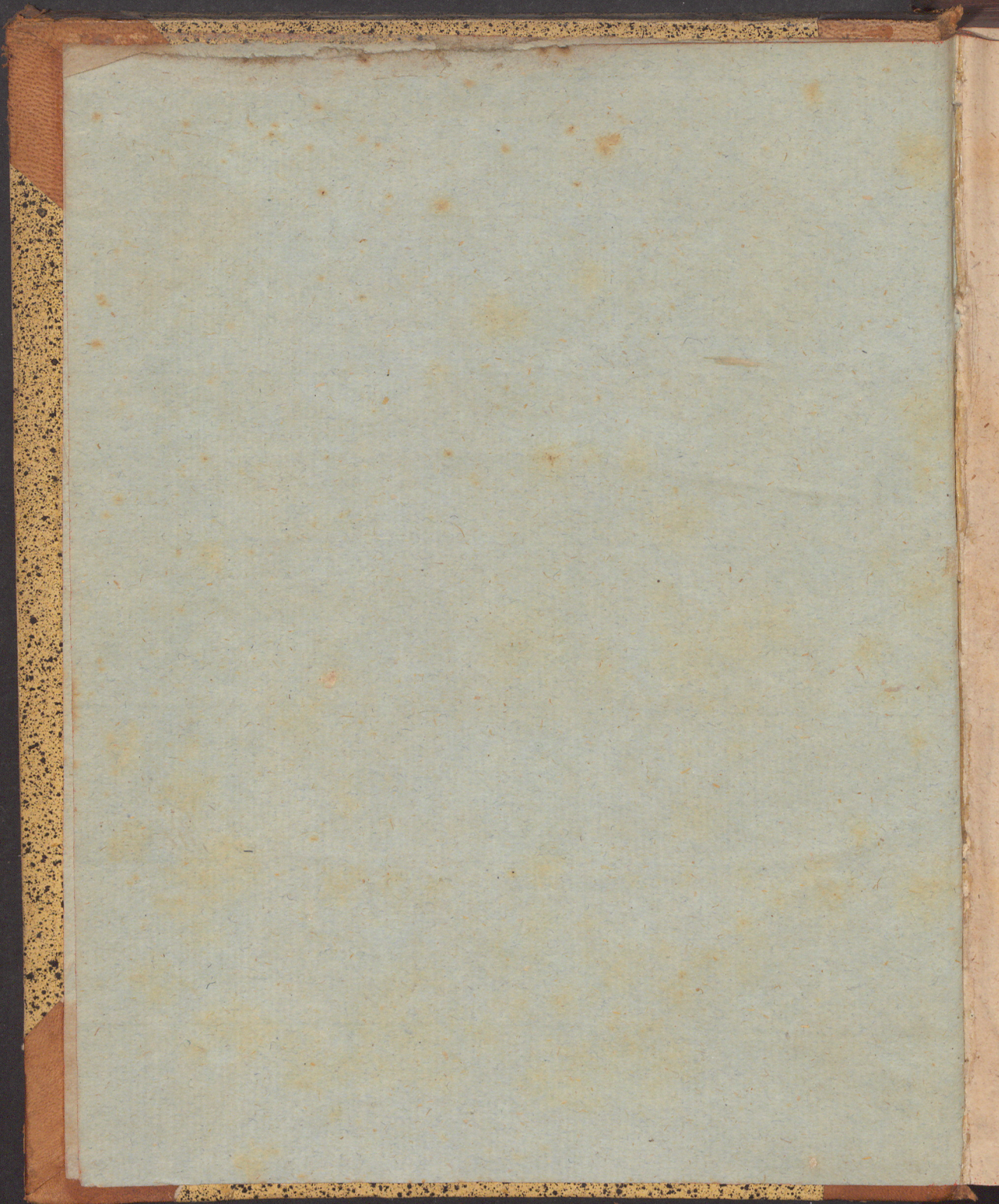
Druck Freier Zugang

V. K. — 2 (67.)

12

GEORGII LVDOVICI HERTZOGJ
AD
CLARISSIMVM HVGONEM
EPISTOLA

IN QVA
ID QVOD CONTRA PRAECOGNITA IV.
RISPRVDENTIAE ROMANAE DIXIT
MODESTE REFELLITVR.

HORATIVS.

Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigrae feraci frondis in Algido,
Per damna, per caedes, ab ipso
Ducit opes, animumque ferro.

128
GEORGII IUDOVICI HERTZOGI

CLARISSIMUM HAGONEM

EPISTOLA

IN QUA

AD QVOD CONTRA PRÆCOGNITA IV

RISPRVDENTIA ROMANAE DIXIT

PROFATIVES

Durior ille tunc pignatibus
Nigrae tunc nigrae in Agide
Per damna per coeque, ad ipso
Ducit opes, animamque ferro.

G. L. HERTZOGIVS
HVGONI

S. D.

Musam a TE ante aliquot dies
ad me adlegatam comiter ac-
cepi. Visa est e longinquo mo-
desta et perhumana. Sed in-
auditam rem expertus sum. Propius enim
accedens, TVOque nomine me salutans,
habuit aliquid ferociae: armata, litigiosa,
plena minarum fuit. Sed Musam quum ta-
lem exhibere, et pictori et poetae semper
nefas sit: Furiam, quae pulcherrimam spe-
ciem

(2

ciem induit, latere suspicatus sum. Sed non demam tibi personam, nec reddam ueram faciem. TVAM potius litis nuntiam, mi HVGO, ac Musam, habui, elegantia et humanitas quam commendant, quia illam ita nominaſti. Ante mihi, quam me de iis certioſorem fecit, quibus me uoluisti, quaſi in aurem dixit, mihi cauendum eſſe, ne Satyram ſcriberem. Sed illi repoſui, me Apollinem cum Pallade, omnibuſque Muſis iratum habiturum, ſi petulantem et foedum Satyrum ad uirum mitterem, qui mecum per elegantem internuntiam loquutus eſt. Addidit, TE, ſi aliter fecerim, mox Menippeam in lucem miſſurum. Indigna res eſt, CLARISSIME HVGO, TE et Muſas alere, et Satyros fouere. Sciaſ igitur, TE hic multum erraſſe. Humanitate mea fretuſ, Muſam ad me TVAM miſiſti, et tamen, ſi contumelias dicerem, multa mihi triſtia minatuſ eſ: immo per Claudiani Manes me rogaſti, ut a ſalibuſ abſtinerem. Ecce! quam parum TIBI conſtaſ. Sciaſ praeter ea, me, uirtutis amatorem, Cynicam petulantiam contemnere

nere. Nihil enim oportet profecto salis habeat, et inter ligones et stiuas meras fordes oleat, qui in litteratorum hominum republica uersatur, et ab humanitate alienus est. Aberrarem ego, si Satyricam in TE bilem effunderem, a sapientia; sine enim exciderem: a uirtute; quum aliis non uiuerem: a prudentia; potes per amicos nocere. Noui enim TE, et TE longe optimum, ualdeque mihi fauentem semper credidi. Nolo autem a sapientia ad stultitiam, a uirtute ad uitium, a prudentia ad temeritatem desciscere. Nec fieri potuit, ut contra TE Satyram scriberem. Haec enim hominum uitia liberius perstringit: TV autem occultus esse uis. Et si qua fuissent in TVIS litteris, quae me momordissent, in bonam partem accepissem. Peccantium enim multitudo nullum uitiorum est patrociniū: liuorem uero, et maliuolentiam rideo. Scias igitur, TE Satyram minantem, si contumeliis in TE uterer, idem dixisse, ac TE uelle magnum antecedentium gregem sequi; non qua eundum est, sed qua itur.

X 3

Ad

Ad rem adgredior, et omnia TIBI examussim disputabo. In libelli mei paragrapho 1. inter ceteros uocabuli *IURIS* significatus tertium quoque indicaui, ex quo id significat, *quod aequum nec improbatum est*. Quam ego sententiam PAVLLI uerbis corroboraui, l. 11. π. de iust. et iur., ius esse, dicentis, *quod semper aequum et bonum est*. Hic uerbum *SEMPER* a me omissum uehementer stomacharis. Sed ex artis dialecticae praeceptis constat, ueritatem simpliciter affirmari posse, quam cum aliis ideis coniunctam praedicamus. Vir bonus est uir: Miles fortis est miles: Semper aequum est aequum. Ergo ius, si id, quod semper aequum, significet, etiam id, quod aequum, dici, necesse est. Praeter ea si PAVLLVS ius esse id adfirmat, quod bonum est: omnino concedit, illud esse quod non est improbatum. Nam omne id, quod est bonum, etiam non improbatum est. Si existimas, in lege dicta iuris consulto de iure naturali sermonem esse: rem plane non acu tangis. Verba illius sunt haec: *Ius pluribus modis dicitur. Vno modo, quum id, quod semper aequum ac bonum est, IUS dicitur: ut est ius naturale*. Cui non in oculos incurrit, PAVLLVM ius naturale exempli causa tantum adtulisse? Addis, minus recte dici, ius naturale esse ius non improbatum. Cur? quia, inquis, illud nunquam improbari potest. Papae! quam belle et lepidule! Ita nec dicendum erit, ius naturae esse ius immutabile, siquidem illud nunquam mutari potest. Quem disputamus iuris significatum etiam firmaui lib. xii. Tab. *Paterfamilias uti legasset super pecunia tutelae rei suae: ita IUS esto: et quidem recte, ut ego quidem cum Latine doctis sentio*. Si in hac propositione tamquam lege patrifamilias facultatem legandi super rebus suis, siue rebus suis legem dicendi, credis tributam: adscribe ad TVVM iudi-

iudicium meam quoque sententiam. Rem etiam ue-
ram narras, existimans, legare Latinis fuisse, legis
modo disponere, legem rebus suis dicere, *νομοθετεῖν*.
Quis enim Romanarum antiquitatum tam rudis, ut
de his dubitet? Non fit tamen inde, in dicta XII.
Tab. lege uocabulum *IUS* legem indicare. Nemini
incertum erit, ipsum ciuium Romanorum actum, ex
quo super pecunia tutela rei suae legarunt, esse fa-
ctum quoddam ad legem XII. tabularum adcommoda-
tum. Sed quum omne factum ad legem institutum
dicatur iustum: necesse est, ipsum ciuis actum, ex
quo super rebus legat, factum iustum esse: ita, ut ue-
rus sensus legis XII. tabularum sit: *paterfamilias uti legas-
sit* (hoc est, uti actum commiserit, ex quo legauit)
super pecunia tutela rei suae: ita ius (factum iustum)
esto. Graecus Institutionum interpres *THEOPHILVS*
contra me est, quum uerba latina: *ita ius esto*, Graece
reddat: *ἐγὼ νόμος ἴστω*. Habeo illum cum *CYACIO Pa-
ratii. C. lib. 8. tit. 1.* grauissimum auctorem. At uero
me non fugit, ipsum saepius allucinatum esse. Quod
TE CAR. ANN. FABROTUS in Theophilo suo doce-
bit. Quam ob rem non operae precium esse existi-
mo, qui rem tam apertam comprobem. Quia autem
exemplis magis, quam argumentis sententiam meam
conatus es refellere: e re duco, ut ad stabiliendam
meam opinionem ad *I. F. GRONOVII* auctoritatem
confugiam. Hic pro me est. Significatum enim iu-
ris a *GROTIUS* explicatum per id, quod iustum est,
in notis ad eundem fecit clariorem: *iustum est*, aiens,
id quod concessum, et non improbatum. Pro sententia sua
firmanda in medium profert legem XII. tabularum:
Paterfamilias uti legassit super pecunia tutela rei suae ita ius,
hoc est, ita iustum, concessum, non improbatum esto. Vide sis
H. GROTII de iure belli et pacis libros a *IOANNE BAR-*

BEY-

BEYRACIO in lucem editos l. i. c. i. §. 3. n. 1. in not. p. 4. Quanta autem in indagandis rebus quae obscurae sunt, et difficiles explicatus habent, GRONOVIVS, uir eloquentissimus, polleat scientia, ipse notifi. Quae quum ita sint: liquet, uocabulum *IVRIS* in lege xii. tabularum, quam disputamus, non ius naturale, de quo PAVLLO l. ii. non fuit sermo, quum illud exempli gratia tantum dixerit, neque ius quoddam civile, sed factum potius civile iustum, significare. Si forte in dubio ponis, uocabulum *IVRIS* tam late patere, ut id, quod iustum est, indicet: mirum mihi hoc equidem uidetur, quum omnino hic iuris significatus satis cognitus sit. Confirmant PLAVTVS in *Epidico* Act. 1. 21.

Te uolo

Percontari, operam mihi da, opera redditur tibi.

TH. Ius dicis.

LIVIVS l. 5. c. 36. Legati Gallorum quum ea sicut erant mandata, exposuissent, senatui nec factum placebat Fabiorum, et *IVS* postulare barbari uidebatur, ex recentioribus GROTIVS de iur. belli ac pacis l. i. c. i. §. 3. n. 1. Ius hic nihil aliud, quam quod iustum est, significat. Pergis scribere, CLARISSIME, TE nescire, qui sibi uelit *IVS COGENS*, cui octauum iuris significatum in paragrapho 1. adsignauit. Quod mihi cum aliis iurisconsultis est ius, ad cuius obseruantiam cogimur. Illi ius opponitur, ad cuius obseruantiam ui compelli non possumus, et cui eandem ob rationem consilii nomen est. Lege VIRI illustris HENN. BÖHMERS introd. in ius dig. l. 1. Tit. III. §. 10. ubi sic philosophatur: *leges praecipientes, nullamque poenam, et uim coactiuam habentes sunt imperfectae, hoc est, consilia.* Consentit mecum VIR doctissimus, HENRICVS KOEHLERVS in exerc. iur. nat. §. 752. et Schol. Recte dicis, ius cogens iuris formam esse, quae sub laxiori uocis iuris notione, puta, sub prima, de qua

qua mentionem feci, contineatur. Sed frustra es, dum credis, singularem inde iuris significatum non constitui. Consideres, quae ars disputatrix praecipit. Cogita, nomen rerum generi impositum illius formis, siue, ut aiunt, speciebus tribui, ut his κατ' ἐξοχήν competat, et uocabulum peculiarem accipiat significationem. Idem GROTIUS sentit l. i. c. i. §. 2. n. 3. quum, inquit, certissimum sit, nomen generis speciei, praesertim excellentiori, peculiariter adhaerescere. Iuris naturae peritis tritissima haec est iuris significatio. Quae quum TIBI soli lateant, non satis mihi ex philosophorum schola politus esse uideris. Denique ad libelli mei paragraphum primum differis, me commemorantem iuris significatus, nec omnes, nec nobiliores in medium protulisse. Si argumentationem contra me TV-AM ad philosophorum leges conficimus: ita se habet:

Qui neque omnes, neque nobiliores iuris significatus adfert, boni scriptoris partes non egit,

Tu neque omnes, neque nobiliores iuris significatus adtulisti: ergo

Tu boni scriptoris partes non egisti.

Quod adinet ad primam argumenti partem, hanc TIBI nego. Est enim tertia officii boni scriptoris ratio, secundum quam uocum significatus ab instituto non alienos recensemus, quamuis neque sint omnes, neque omnes nobiliores. Non enim ignoras, in scriptionibus scopum scribentis utramque facere paginam. Exponere, mei consilii fuit, uocabulum iuris maxime esse πολύσημον, simulque illas significationes indicare, quibus utar, et quarum notitia maxime sit necessaria.

) (

Falsa

Falsa praeter ea argumenti TVI est pars secunda. Nam nobiliores uocis iuris significatus explicavi. Quod si negas: adduc, amabo, nobiliores a me omittas? Potuisssem ex BARNABAE BRISSONII *libris de uerborum significatione* plures congerere. Sed non e re uisum est. Cur non iisdem argumentis contra PAVLLVM putas, qui l. 11. π. *de iust. et iur.* uarios iuris, quibus dicitur, modos enarrat, et tamen quinque tantum in medium profert?

Examine paragraphi 1. finito, animum ad paragraphum 148. confers, in qua constitutionum usum ab Hadriani aetate repetii. Quam sententiam argumentis in contrarium adlatis reuincere conaris, et docta industria comprobas, constitutiones iam ante Hadriani tempora publicatas esse. Perbene. Sed doleo, TE hic operam et oleum perdidisse. Nam et ego in TVIS partibus sto: nihilo fecius tamen res salua manebit, nec ad hanc disputandam opus erit Carneade. De his rebus sic habeto. Ab Hadriano Caesare constitutionum usum adfirmaui, primo, quia illud tempus indicare uolui, quo constitutiones, non iam pericio usu senatus consultorum, potissimum publicari coeperunt. SC. enim post Hadriani tempora fuerunt rariora. Quam ob causam recte VIR illustris Io. GOTTL. HEINECCIUS in *antiq. Rom. lib. 1. Tit. 2. §. 58.* dicit: *neque tamen ob rescripta illa statim desierunt SC. fieri, quamuis ea ex eo tempore rariora esse coeperint.* Deinde, quod mihi de illa aetate sermo est, in qua frequentiores fuerunt. Nam a pluribus fit rerum denominatio. Vide sis Io. GOTTL. HEINECCII *antiq. Rom. lib. 1. Tit. 2. §. 57.* *Vespasianus et successores rariius rescribere ausi uidentur: multo frequentius uero Hadrianus.* Tum constitutiones istae, firmata imperatorum auctoritate, in primis edi coeperunt, quum

nem;

nempe, penitus adempta S. P. Romano libertate, Caesares non necesse habuerunt, simulate agere. Hadriani tempore autem magnam commutationem factam esse, historiae monumenta docent. Lege Io. GOTTL. HEINECCI *ant. Rom. lib. 1. tit. 2. §. 57.* Sub Hadriano noua quaedam forma iuri publico aequae ac privato accessit, in tantum, ut Latin. Pacatus Panegy. ad Theodos. II. cum legibus imbuisset reipublicam dicat. Quod satis ex libelli mei §. 130. cognoscas. Postea, quod nullius ante hunc principis in codice existent constitutiones, et hie earum, quae nobis in notitiam uenerint, primus auctor sit. Denique a sententia doctissimorum uirorum tam bene fundata recedere nolui. Io. GOTTL. HEINECCI *in elem. iur. ciu. sec. ord. instit. prooem. §. 6. p. 4.* ab Hadriani, inquit, temporibus per edictum perpetuum et principum constitutiones ita immutata erat iurisprudentia uniuersa, cetera: uide eiusdem *ant. Rom. lib. 1. Tit. 2. §. 57.* Adde, VIRI EXIMI *B. G. STRVIT hist. iur. cap. 2. §. 7.* Hinc factum, ut sub eodem Hadriano cessarent senatus consulta, et leges, solae orientur constitutiones, Io. SAL. BRVNQVELLI *hist. iur. P. I. c. 12. §. 4.* Primus seruatum ab Augusto eiusque successoribus modum soluisse, et constitutiones edidisse Hadrianus uidetur. Postremo, quia nouas, quas uocant rerum periodos, ut ego iuris Romani, ab illo tempore statui-mus, in quod potissimum perturbatio reipublicae et conuersio rerum incidit.

Contra §. 156. existimas, me falso adfirmasse, trium uirorum opera codicem Iustinianum confectum esse, et Dorotheum plane nihil ad hoc opus contulisse. Sed TV hic uerborum meorum sensum minime calles. Dixi enim, Dorotheum, Theophilum et Tribonianum ius Romanum collegisse, non speciatim codicem Iustinianum. Sic dixi: *postquam Iustinianus de iure*

)(2

Romano

Romano colligendo consilium coeperat: opera Dorothei. Theophili, et maxime Triboniani hoc grande opus suscepit. Non enim omnium iuris Romani architectorum nomina nominare, animo duxi. §. 158. dixi, Pandectas plurimum industria compositas esse. Principes omnium adtuli, qui in adornando iure Romano industriam contulerunt. Sequutus sum VIRVM elegantissimum GOTTL. HEINECCIUM, qui in antiq. Rom. Prooem. §. 27. Dorotheum, Theophilum, et Tribonianum tantum nominatim adpellat: Nec opera, ait, usus est uirorum huic labori parium, scilicet colligendo iuri Romano, sed Dorothei, Theophili, et maxime Triboniani. Haec in commentariolo meo sequuntur: prodiit horum cura codex Iustinianus. Hic uox horum de Theophilo et Triboniano non de Dorotheo accipienda est, primo quem loco eo consilio posui, ut illum excluderem. Si hoc TIBI obscurum uidetur: adde uocem posteriorum. Igitur concedo, decem esse codicis Iustiniani auctores, sed Theophilum et Tribonianum, uiros in primis commemorandos, nominavi. Si enim omnes recensere libuisset, illos uel ex constitutione Iustinianea, uel ex B. G. STRVVI hist. iur. potuissim exscribere, quam §. 156. scriptionis meae solum modo citavi, ut codicis Iustiniani publicationem probarem. Tandem oratio mea se ad ultimum, quod contra me adduxisti, argumentum conuertit. Hic aperte uidi, quam iniurius in me sis, TEque ad ueritates non ea lege animum adpulisse, ut mentem intelligeres, uel me errantem, ut opinaris, in uiam duceres, sed potius, ut, tortis sententiis, mihi errores obtruderet. Magni me criminis reum arbitraris, quum in libri mei paragrapho 158. Pandectas anno 530. publicatas, Institutiones uero anno 533. editas in §. 159. legeris. Multa inde falsa concludis. Sed quum dixerim, Institutiones ante Pandectas lucem uidisse publi-

publicam, nonne et Oedipus, et Dauus, modo sit
certum, me compotem mentis fuisse, uel prima fron-
te satis perspiciet soloecismum τυπογραφικὸν esse, quum
τυπογράφοι scriptam cifram (ut uocant) 3 facile pro
calculo, siue littera o habeant. Substituatur igitur,
cifram, ut dicitur, 3 pro o, et omnia salua erunt.
Ecce! quam magna parturis! Per ego TE DEVM
oro! num ita agimus ex antiqua formula, inter
bonos bene agier oportet? Proh deum hominum-
que fidem! itane in litteris cum amicis agere, ius,
fasque est? Quis scriptori non faciet gratiam men-
di scripturae? Quum equidem hanc in fine libelli a
lectore bona uenia petierim. Viri, me doctiores,
diudicent hanc nostram controuersiam, et uideant,
sitne probabilis haec TVA argumentatio. Finge, hoc
mendum mea culpa irrepsisse; quis rem tam le-
uem curet, quae ex serie uerborum facile concipi
potest? et quis est tam lynceus, qui in tantis homi-
num tenebris nihil offendat, nunquam incurrat?
Huic argumento addis: primo, augustum principem
const. de conf. Pand. §. 23. l. 2. §. pen. C. de uet. iur. enucl.
uno, eodemque die Institutionibus et Pandectis
uim et potestatem tribuisse, quum e contrario di-
xerim §. 159, illas ante has publicatas esse; dein-

)(3

de,

de, Institutiones non certa ratione ex Digestis depromptas esse, quod §. 159. 166. statui. At uero quod ad primum adinet, lege *prooemium de confirmatione Institutionum paragraphum septimam*, hancque confer cum *paragraphis ultimis praefationum de confirmatione Digestorum*, ut uideas, Institutiones ante Pandectas publici iuris factas esse: quod adfirmaui. Publici iuris fieri, et auctoritatem legis accipere, non est idem. Vide, ut recte haec distinguas, Io. GOTTL. HEINECCII *elem. iur. ciu. sec. ord. Inst. prooem. §. 9.* Ad alterum quod spectat; satis notum est, quaedam Institutionibus ex Pandectis esse inserta, quod ex titulis inter se collatis manifestum est. Quam ob rem VIR laudatus l. c. §. 15. *Schol. regulam* habet: *Institutiones cedunt Pandectis, tanquam auctoritatibus, quarum ex his descriptae sunt.*

Paucis his TE uolui, VIR CLARISSIME, si adhuc in alteram partem disputabis, iure TVO utere. Fruimur enim, ut recte existimas, illa temporum felicitate, qua licet dicere quae sentimus, et sentire quae uolumus. Sed probe etiam TECVM reputes, quaeso, sententiarum diuersitatem amicitiae
non

non obesse. Libere igitur inter nos dissentiamus, si recte dissentimus, quia amici sumus; non simus inimici, quia dissentimus. Si plura adhuc contra praecognita iurisprudentiae dicere TIBI animus est: licebit per me. Sed non exspecta responsionem. Tantum enim abest, ut in controuersias tempus possim insumere, ut uix ad negotia Academica sufficiat. Attamen ad grauiora, si talia adtuleris, oblata occasione, amice respondebo. Et refellere sine pertinacia, si falsa; et refelli sine iracundia, si uera dixeris, parati sumus. Pro humani enim generis imbecillitate non illum eruditissimum adpellamus, qui plane non errat, sed hunc potius, qui uel rarissime uel leuissime labitur. Finem epistolae uerbis GROTHII impono: Quam ego in aliorum sententiis ac scriptis diiudicandis mihi sumo libertatem, eandem sibi in me sumant. Non illi promptius me monebunt errantem, quam ego monentes sequar.

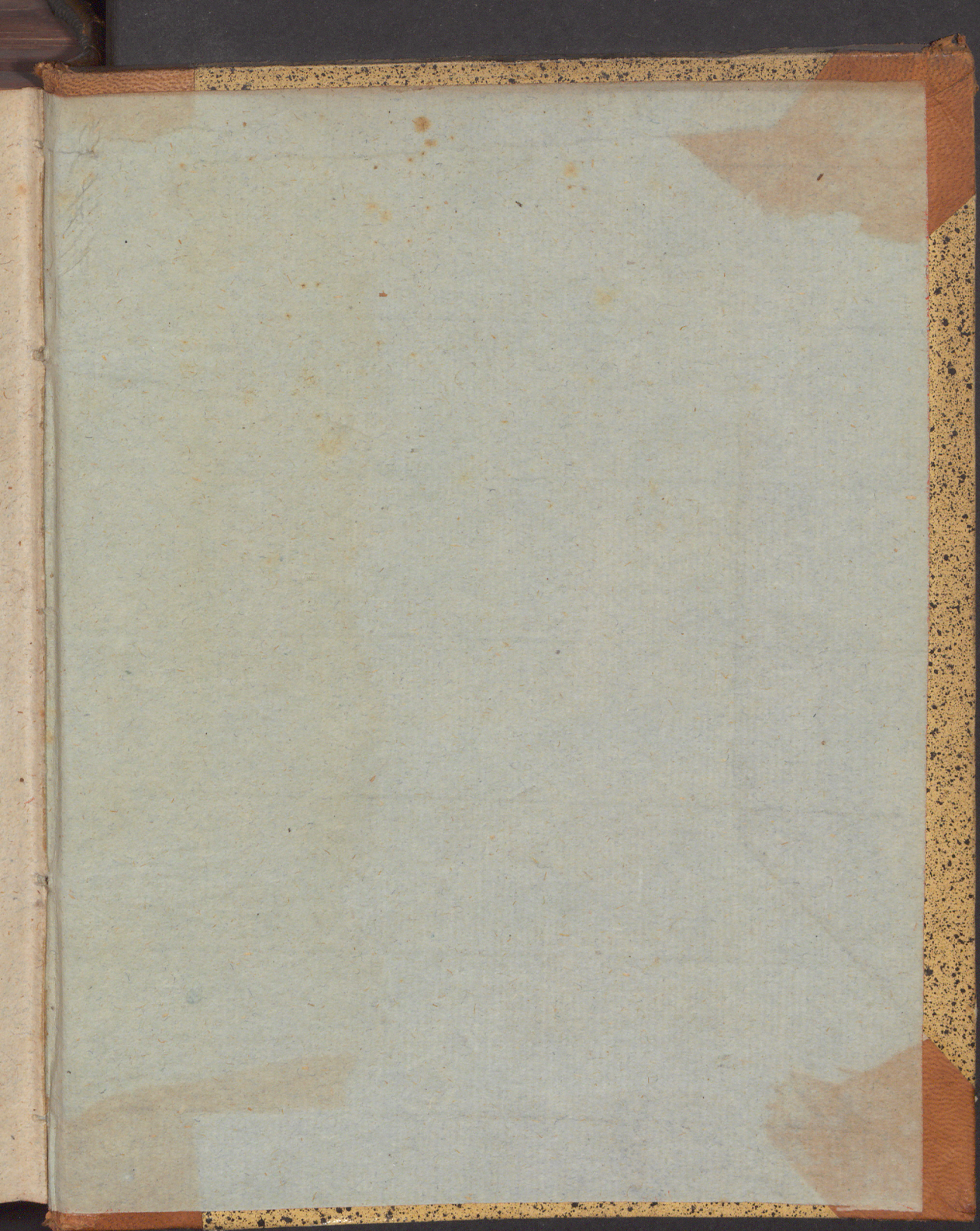
TV autem CLARISSIME HVGO, uale,
et bonas, ut soles, litteras cum bona erga me
mente ama, et ita age, ne existiment, TE
illud Martialis contra me canere:

Non amo TE, H....., nec possum
dicere quare.

Hoc tantum possum dicere, non
amo te.

CICERO, *ep. ad Qu. fratrem l. 1. ep. 1. §. 13.*

Illud, quod est epistolae proprium, ut is, ad
quem scribitur, de his rebus, quas ignorat, certior
fiat, praetermittendum esse non puto

*Romano colligendo consilium coeperat: opera Dorothei, Theophili, et maxime Triboniani hoc grande opus suscepit. Non enim omnium iuris Romani architectorum nomina nominavi, animo duxi. §. 158. dixi, Pandectas plurimum compositas esse. Principes omnium adtuli, qui quando iure Romano industriam contulerunt. Sum VIRVM elegantissimum GOTTL. HEI-
 in antiq. Rom. Prooem. §. 27. Dorotheum, et Tribonianum tantum nominatim memoravi, ait, usus est uirorum huic labori parium, iuri Romano, sed Dorothei, Theophili. Haec in commentariolo meo sequuntur. cura codex Iustinianus. Hic uox Triboniano non de Dorotheo accipiendum, sed in eodem loco eo consilio posui, ut illum ex hoc TIBI obscurum uideretur: adde uocem, ut patet, concedo, decem esse codicis Iustiniani, sed Theophilum et Tribonianum, uiros memorandos, nominavi. Si enim omnia tribuisset, illos uel ex constitutione Iustiniani, uel ex G. STRVVI hist. iur. potuissem exscribere. Descriptionis meae solum modo citavi, ut mei publicationem probarem. Tandem ad ultimum, quod contra me adduxisti, conuertitur. Hic aperte uidi, quam iniuri meae sententiam ueritates non ea lege animum meum conuertit. Eque ad intelligeres, uel me errantem, uel meam sententiam duceres, sed potius, ut, tortis sententiam res obtruderet. Magni me criminis quum in libri mei paragrapho 158. P. 530. publicatas, Institutiones uero anno §. 159. legeris. Multa inde falsa concludis. dixerim, Institutiones ante Pandectas lucen-*